

Zobu'nun öfkesi
"Operet ve bale için kızlar arıyorduk. Cahide'yi tiyatroya ben aldım. Muhsin, onu Karagöz oynatır gibi oynattı."

Vasfi Rıza köpürdü

"Cahide aptaldı"

Özcan ERCAN'ın Tatil Sohbeti 5. sayılda

26.3.89

En yaşlı tiyatrocü Zobu'dan değerlendirme

“Cahide'de yetenek yoktu”

TURK sinemasının efsane kadını, ilk büyük starımız, iskaripinden şampanya içilen güzel, sarışın mabude, yaşadığı dönemde firmaların estiren Cahide Sonku, bir televizyon filmi ile yeniden bir fırtına yaşattı bizlere... Seveni, sevmeyeni, öveni, yereniyle birlikte... Ve biz bu hafta bir başka gözle bakmak istedik Cahide Sonku'ya, onu sevmeyen, eleştiren, hiç mi hiç müsamaha göstermeyen bir eski sanatçıyı konuk ettik Tatil Sohbeti'mize. Vasfi Rıza Zobu... Bir saati aşan konuşmamızda ben anlayamadım Vasfi Rıza Bey'in, Cahide'ye yönelik koyu sevgisizliğini ve hatta nefretini... Ve merakla da sordum: “Neden sevmiyorsunuz Cahide'yi?” diye... Yanıt açık ama yeterli değildi: “Sevmiyorum çünkü davranışları, sürdürdüğü hayat. Saygısızlığı, o saygısızlığını tiyatroya zararı, tiyatroya zarar olanı ben niye seveyim, beğeneyim?”

Dedim ya bu yanıt beni tatmin etmedi... Ve kamfada birbirini ardına “acaba”lar dizisi oluştu.

BENİ ZORLAMA HA...

—“Vasfi Bey, nasılsınız efendim?”
—“Ben iyi olmasına iyiyim de, sen benim hiç hoşlanmadığım bir konuda konuşmak için geldin. O pek hoşuma gitmiyor. Ama ne yapalım sesin telefonda o kadar taze, gülüşün de o kadar güzeldi ki dayanamadım, kabul ettim. Sor bakalım ne soracaksan? Yalnız beni fazla zorlama ha...”
—“Yok... Efendim zorlamam, siz ne zaman yer dersiniz bırakınız...”
—“Yoo, yoo, bırakmayalım, bitmesin, beni yalnızca Cahide konusunda fazla zorlama.”
—“Söz, zorlamayacağım...”
—“Yahu ne menem iş anlayamadım... Kadıncağız öldü gitti, ardından bir film çıkardılar, ayol saçıyorlar halk ne kadar alakalı bununla... Ve işin aslına da benden öğrenmek istiyorlar... Televizyondan geliyorlar, gazeteciler geliyorlar, konu-konuşma bana soruyor. Ben de iyi bir şey söyleyemiyorum hakkında. Fena söylemeye de gayret ediyorum. Ama söyledim iyi şeyi bile gazete mi, dergi mi fenaya tefsir ediyor...”

—“Ne demiştiniz?”
—“Hatırlıyorum şimdi. Bir sürüsü geldi... Üzerine telefonlar yağmaya başladı. Bir kadın gazeteci telefon etti: ‘Siz Cahide Sonku hakkında söylediniz kötü şeylerden utanmıyor musunuz?’ dedi. Resmen terbiyesizlik etti. Ben de dayanamadım: ‘Behey k...k, behey f...e, bana o kadını sorsanız ben onun hakkında iyi bir şey nasıl söyleyeyim, elin f...e'sinin müdafasını ben mi yapacağım? Şuna bak Allah aşkına...’ Velhasıl bu televizyon filmiyle başıma iş çıktı. Neyse zaman zaman Cahide'ye de dua etmiyor değilim...”

Ben aldım onu tiyatroya.. Operet ve bale için kızlar arıyorduk. 8-10 tane genç kız müracaat etti. Aralarında Cahide de vardı. Muntazam bir vücudu vardı. Yüzü de güzel görünüyordu. Çabuk da öğreniyordu dansları. O kızlar arasında, Şevkiye May, Semiha Berksoy, Feriha Tefvik de vardı

—“Neden?”
—“Sizin gibi hanım gazeteciler geliyor, Cahide'yi anlatmamı istiyorlar, ben de Cahide vesilesiyle bu güzel ve genç hanımlarla tanışmış, konuşmuş oluyorum... Onun için dua ediyorum...”
—“Neden sevmiyorsunuz Cahide Sonku'yu?”
—“Sevmediğimin nedeni davranışları, sürdürdüğü hayat, saygısızlığı, sürdürdüğü hayatın tiyatroya zararı... Tiyatroya zararı olanı ben niye seveyim, neden beğeneyim?... Tiyatroya yaptığı azmış gibi, kendine de yaptı. Sefalet içinde öldü gitti... Sevilir mi bu kadın?”
—“Biraz eskilere gidelim mi Vasfi Bey? Cahide ile ilk tanışmanızı hatırlıyor musunuz?”
—“Hatırlamaz olur muyum? Ben aldım canım onu tiyatroya. (Aniden foto muhabiri arkadaşım Ali Öz'e dönüyor: ‘Yahu o kadar gözümün içine ne giriyorsun, şöyle uzaktan çek. Hem sen fotoğraf değil film çekiyorsun galiba. Çeke ceke bitmedi’) Haa ne diyorudun, evet Cahide'yi ben aldım. Operet ve bale için genç kızlar arıyorduk. 8-10 tane kız müracaat etti. Aralarında Cahide de vardı. Muntazam bir vücudu vardı. Yüzü de güzel görünüyordu... Çabuk da öğreniyordu dansları...”

Türk tiyatrosunun ustalarından, eski Şehir Tiyatroları yöneticisi Vasfi Rıza Zobu, Cahide Sonku'nun, Muhsin Ertuğrul'un yönetimi altında bir şeyler başarabildiğini, o desteğini çekince, bir karton figür gibi yere yıkıldığını söyledi

Sonku'nun olağanüstü bir güzelliği olmadığını da öne süren Zobu, “Yok yahu, ne çarpıcılığı olacak onun. Kendisi çarpıldı. Kimseyi çarpıtmadı. Çarpıldı, çarpıldı çitti” dedi

ÖZCAN ERCAN

—“Operetin ismini hatırlıyor musunuz?”
—“Bana hatırlıyor musunuz deme. Hatırlıyorum... Ben dün ne yaptığımı bile zor hatırlıyorum. Hangi operet olur mu? Şehir Tiyatrosu operet değildir.”
—“Onu biliyoruz da efendim, siz operetler yüzünden bale için kızlar demıştınız...”
—“Canım Muhittin Üstündağ bir heves etti, ‘Memlekete operet lazım, bir teşkilat yapalım. Bir de operet oynayalım’ diye. ‘İlerde teşebbüs edecekler yol açarız’ dedi. Ama bizlerin hiçbirimizin dans ve ses kabiliyeti yoktu. Güzel seslerimiz vardı. Benim de sesim güzeldir. Ama aleturka ses... Dergâhta, bir mecliste o sesim faydalı olur ama, operette değil. Fikri benimsedik. Gazetelere ilan vererek başladık işe. Genç hanımlar geldi. Aralarında sonradan meşhur olanlar vardı. Mesela Feriha Tefvik, Semiha Berksoy, Zehra Bilir, Nezihe Becerikli. Bu Cahide de içlerindeydi.”

Cahide'nin sanat gücü filan yoktu. Muhsin onun üzerinde çok durdu. Muhsin istikbal vaat eden herkesin üzerinde durdu. Diğerlerinde de durdu. Onda da. Herhaide sahneye daha yakışacak gibi geldi ona. Büyük roller verdi. İlk Shakespeare'ın bir piyesinde rol aldı. Becerdi de

—“Yani TV'de izlediğimiz gibi Muhsin Ertuğrul'u sürekli izleyerek dikkatini çekmedi Cahide?”
—“Yok canım, alakası yok. Yalan. Hepsi uydurma. Muhsin Ertuğrul gömeden evvel ben gördüm. Komedi Tiyatrosu benim emrimdeydi...”
—“Kızları seçerken nelere dikkat ediyordunuz?”
—“Boylu-boslu olsun, bacakları muntazam olsun, yüzü güzel olsun.”
—“Cahide'nin yüzü çok mu güzeldi? Çarpıcı bir güzelliği olduğunu söylüyor?”
—“Yok yahuuu, ne çarpıcı, kendisi çarpıldı. Kimseyi çarpıtmadı. Çarpıldı, çarpıldı çitti... Bitti...”

—“Baleyi başanyor muydu?”
—“Bunları Celal isimine Almanya'da bale tahsil etmiş bir delikanlı çalıştıyordu. Çalışırken gider bakardım. Kıyafetler filan nasıl diye... Hepsini çok güzel görüyordum... İyi de dans ediyorlardı. Göze hoş görünüyorlardı.”
—“Gerçekten de 16 yaşında mıydı Cahide, ilk tiyatroya adım attığında?”
—“Benim aklımda da o var... Çok tazeydi. 16 filan dertlerdi...”
—“Ne kadar sürdü operet çalışmaları?”
—“5 yıl kadar... Müzik orkestramız çok önemliydi. Cemal Reşit Rey, Ferit Alnar... Muhtesem bir müzik ziyafeti çekerlerdi. O kadar ki ben, Behzar (Budak), Bedia (Muvahhit), Halide (Pişkin), Şaziye (Moral) gider seyrederdik. 5 yıl muvaffakiyetle devam etti. Sonra zayıfladı. Biz de bıraktık.”
—“Opereti kapatmış yani. Sonra orada oynayanlar ne oldu? Cahide yanı?”

ÇAPKIN ÇOKTU

—“Bunların bir kısmı ayrıldı gitti. Diğer bir kısmı ki, o kısımda Cahide de var, Nezihe Becerikli, Feriha Tefvik, Semiha Berksoy, haaa, bir de Şevkiye May vardı. O da operet için geldi Şehir Tiyatrosu'na... Onları Şehir Tiyatrosu'nun komedi kısmına devrettik ve beraber çalışmaya başladık. Gel zaman, git zaman ayrılanlar oldu, başarıları, sahne sanatkarı olanlar oldu. Bu bahsettiğiniz mübarek kadın hiçbir şey olmadı. Sapitti. Etrafta, çapkin-

lar da çoktur muhitimizde, musallat oldular, ehli o da müsaiti...”
—“Cahide Sonku'nun sanat gücü yok muydu?”
—“Yok canım, hiçbir şeyi yoktu... Muhsin onun üzerinde çok durdu.”

MUHSİN OYNATTI

—“Neden acaba?”
—“O istikbal vaat eden herkesin üzerinde durdu. Diğerlerinde de durdu. Onda da... Herhaide sahneye daha yakışacak gibi geldi ona. Büyük roller oynatmaya çalıştı ona. İlk defa Shakespeare'ın bir piyesinde rol aldı. Ben de seyrettim, beğendim de...”
—“Hamlet miydi? Ofelya'yı oynanmış...”
—“Hatırlıyorum... Ezberlemedim onları... Ezberlediklerimi unuttuğum ben...”
—“Beğendim diyorsunuz, Shakespeare oynamak güçtür, demek ki sanat gücü varmış...”
—“Hayir efendim, Muhsin'in tesiriyle oynadı... İbret alınacak bir şeydir. Ne zaman Muhsin Devlet Tiyatrosu Umum Müdürü oldu ve bizimle alakayı kesti. Tabii madden kesti, manen yine ilgilendiriyordu. Muhabere ediyorduk zaman zaman. Soruyorduz. Ama sahneye piyes koymuyor... Muhsin oraya gittikten sonra Cahide ne oynadıysa olmadı, başaramadı... Derken Avusturya'dan bir dekoratör müteahhis diye getirdiler. Herif tiyatrodan hiç anlamıyor. O kadar beyinsiz ki, ama bağ rej-

HALE DAHA İYİYDİ Cahide'yi oynayan o kadın, Hale Soygazı Cahide'den daha güzel oynadı. Sanatkar olarak bakarsan Cahide'nin filmde oynayıp şarhının üzerinde bir kudretle oynadı. Geçen pazar ölüyor muydu ne karyolaya yattı. O parçada çok iyiydi

MUHSİN NAMUSKÂRDIR Muhsin Bey kimden umut duyarsa ona sarılır. Öyle duygusal bir bağ filan yoktu aralarında. Bir kere Muhsin çok namuskârdır. Kimseye tecavüz etmez demiyorum. Erkektir, güzel adamdır. Kuvvetlidir de. Eline geçeni de kaçırmaz. Ama Cahide Hanım'a torpil yapmış. Yok öyle bir şey

sör oldu ve Cahide'yi de Napoleon'un oğlu rolüne çıkardı. Efendim özenli tabii... Fransa'da bu rolü Sarah Bernhard oynamış, o da Cahide'ye heveslendi. Acayip dekorlar, maskaralık. Kepaze bir şey... Rejissor rejissor değil, Cahide de öyle, kudreti yok. İşte orada herkes şunu anladı: Meğer Muhsin karagözcü gibiymiş. Karagözcü ne yapar? Değneklerle oyuncu oynatır, konuşturur, değnekleri çıkarınca oyuncu yere düşer. Demek ki Cahide'yi Muhsin değneklerine takıp oynatmış. O Ankara'ya gidince Cahide paldır-küldür yuvarlandı. Ondan sonra muvaffakiyetli bir eseri olmadı tiyatrodan.”
—“Film de çevirdi değil mi?”
—“Evet, oynadı. Bir-iki tanesini de gördüm. Muhsin'in oynatmasına, yapımcı olmasına rağmen hiçbir başarıları değildi. Bir şey söyleyeyim mi size, geçen akşam aklıma geldi. Cahide'yi oynayan taze bir kadın var.”
—“Hale Soygazı.”
—“Haaa... Bilmiyorum, tanııyorum... O nedir o, tiyatrocü filan mı?”

Tiyatrodan büyük gurültülerle istif etti. Gazetelere manşet oldu. Çünkü etrafını zengin adamlar kuşattı. Şimartıldılar. Bunları tabii tiyatrodan yapamıyordu. Hava müsait değildi. Alemler, sosyete alemleri. Fuhuş alemline kadar gitti. Böyle bir hayat

—“Sinema sanatçısı.”
—“Laf aramızda sana bir şey söyleyeyim, Cahide'yi oynayan o kadın filmde Cahide'den daha güzel oynadı... Sanatkar olarak bakarsan Cahide'nin filmde oynayıp şarhının üzerinde bir kudretle oynadı. Geçen pazar ölüyor muydu ne, karyolaya yattı... O parçada Cahide'den çok iyiydi...”
—“Tiyatrodan nasıl ayrıldı?”
—“Büyük bir gurültü ile tiyatrodan istif etti. Gazetelere de haber vermiş. Onlar da sorup soruşturmadan sanki başbakan çekilmiş gibi süntünler dourdurdular.”
—“Neden istif etti acaba?”
—“Ayol etrafını zengin adamlar kuşattı, şimartıldılar...”
—“Tiyatrodan etrafı kuşatılmamış mıydı?”
—“Hayir, tiyatrodan sonra. Bizde yapamazdı bunları... Hava müsait değildi. Alemler, sosyete alemleri, fuhuş alemline kadar gitti... Böyle bir hayat. Meyhaneler düştü. Meyhane arkadaşları oldu. Saklanacak bir şey değil, mademki bana onu soruyorsunuz söyleyeyim: Çok fena vaziyete düştü. Sürdürür hale geldi.”

KENDİNİ ÇÖKERTTİ

—“Tiyatrodan ayrıldıktan sonra bir daha geri dönmedi mi?”
—“45 yıl sonradı. Onu görmüyordum ama sürdürür hale geldiğini duyuyordum. Bir gün Komedi Tiyatrosu'na geldi. Benden rol istedi. Muhsin göndermiş. Görünce şaşırım. Cahide'nin üzerinde basma bir entari, perişan bir surat, giyinmemiş, giyecek bir şey bulamamış, yüzüne makyaj yapmamış, yapacak bir şey bulamamış.”
—“Kaç yaşlarındaydı o zaman?”
—“30'unda sanırım...”
—“Yani Cahide 30'undan önce mi çöktü gitti?”
—“Çökmez mi anacığım... Kendisi çöktürdü. Meyhaneden çıkmazsa, içerse, sürdürürse, uyu-mazsa, yerin-yurdun olmazsa çökmez misin?”
—“Bir sürü de film çevirmişti. O paralar ne oldu?”
—“Kazandı ama yedi... Filmcilik yaptı yahu... Aptal karı. Aptaldı. Zekâ namına hiçbir şey yoktu kafasında... Zengin adamlarla düşüp-kalktı, zengin oldu. Sinema şirketi kurdu. Başına geçti. Film çevirdi. Film on para etmedi. İflas etti. Para da gitti.

Bu da sokakta kaldı. Kalmış, ben takip etmiyorum. Münasebette bulunduğu iki insanla ben yakın arkadaşım.”
—“Kimdi onlar?”
—“Biri töküncü İhsan, bir de şey vardı, kereste ticcari Armani Türklerinden, neyse unuttum şimdiki... Hepsinininki gelgeçti. Bir tek İhsan'la evlendim.”
—“O geldiğinde rol verdiniz mi?”
—“Çok ufak üç-dört kelimecik bir rol verdim... İki kere geldi, üçüncü gece görünmedi, tabii kadrodan çıkardık yine...”
—“Emekli maşası vardı ama Şehir Tiyatrosu'ndan. O nasıl oldu?”
—“Haa... Sonra o dönemin Belediye Reisi Fahri Bey telefon etti. O, CHP'dendi ama iktidar DP'nindi. Adamın sıkıntılı vardı. Çok ısrar etmişler. Bana, ‘İlle kadroya al... Oynasın - oynamasın, parasını ödeyin. Ben idare edeceğim, mesuliyet bende’ dedi. Aldık yine ama tutunamadı... Sonra Cahit İrgat'la evlendi. Aydan aya gelip parasını alıyordu...”
—“Filmede Muhsin Ertuğrul'un Cahide'ye ayrıcalıklı bir davranış var gibi görünüyor?”
—“Haaaayır yahu, Muhsin kimden umut duyarsa ona sarılır... Talat'ı (Artamel) da öyle yakaladı ve baş aktörü yaptı. Haklı olarak ama. Böyle arar bulur o...”
—“Cahide Sonku anılarında Muhsin Ertuğrul'a olan duygusal yakınlığından söz etmiş. Hatta Muhsin Bey'in eşi Neyyire Hanım kiskanmış, kendisini...”

—“Yalan, bunların hepsi yalan. Bir kere Muhsin çok namuskârdır. Kimseye tecavüz etmez demiyorum. Erkektir, güzel de adamdır. Kuvvetlidir de... Eline geçeni de kaçırmaz... O olur. Ama Cahide Hanım'a meyletmış, ona torpil yapmış, yok yahu öyle bir şey. Ben de çapkin adamım. Ben de severim güzel kadınları... Ama aklımdan geçmedi Cahide'ye erkek gözyle bakmak...”

Çıt çıkınca perdeyi mi indirtmiş... Ah... Allahım... Ahhhhh canım, ayyyhhh yavrum... Vah zavallı kadıncağız neler çekmiş... Eşşek neler çektiirdi bize. Yok canım ne Celal Bayar'ı... Haaa... Belki İhsan'ın evinde görmüştür Celal Bayar'ı...

—“Cahide'nin o şaşaalı devrini hatırlıyor musunuz? Örneğin iskaripinden şampanya içildiği doğru mu?”
—“Yalan bunlar, hepsi uydurma. Avrupalılar için söylerler bunu, bu kadın hakkında başka malumatları olmadıkları için uydurmuşlar...”
—“Bir de Celal Bayar geldiğinde, ‘Rol ezberliyorum’ diye çıkmamış...”
—“Hahhahahha... Güleymen barı... Nerede yazılıyor bunlar?”
—“Gazetelerde, dergilerde.”
—“Ne utanmaz geç bunlar yahu?”
—“Sahnedeki çıkarsa oyunu terk eder, perdeyi indirtmiş...”

KENDİNE AŞIKTI

—“Kimler?”
—“Recep Zühdi filan... O devrin k....., Celal Bayar da gelmiş, duyudum.”
—“O gelişlerinden birinde, ‘Rol ezberliyorum’ diye çıkmamış.”
—“Çıkmamazlık yapar, terbiyesizliğinden yapar.”
—“Kendine çok mu hayrandı?”
—“Etrafındakiler bu kadar beğenince neden beğenmesin kendini? Aptal zaten. Etrafındakiler beğenince kendini bir şey zannetti. Ettliği için de sürdürdü ve meyhanede öldü.”
—“Çok kaprisli bir kadıymış. Su Kızı piyesinde oynarken kendinden kudemli Kani Kıpçak'a fena saygısızlık etmiş ve ceza almış...”
—“(Fena sinirleniyor) Tiyatro idaresi kapris dinler mi? Evet kaprisliydi ama dışarda sevgililerine... Kaprise başladığı zaman çıktı tiyatrodan... Kaprise vakit kalmadı. Kapris demem, ben ona saygısızlık derim...”
—“Ama sanatçılara saygısızlık etmiş?”
—“Döverler be... Sanatçılara bir saygısızlık yapsaydı, sanatkarları onu döverdi... Haddine mi düşmüş... Saygısızlığı kendine, tiyatroya, tiyatrodan manevi bünyesine yaptı... Kendini de ziyan etti, tiyatroyu da... Tiyatroya saygısızlık yaptın mı, dışarda kalırsın... Yok çaresi.”

Madem Cahide değil, filmin adını neden Cahide koymuşlar. Lüzumsuz. Bir kişinin hayatı ile ilgili film çevirmek için kendisini ve sanatını beğenmek lazım. Büyük sanatkar olmadı ki Cahide. Operetler zamanında balesinde Muhsin'in gayretle de Karagöz gibi oynattı.

—“Filmin yönetmeni Ziya Öztan, bu Cahide değildir diyor.”
—“Doğru, değil ama neye ismini Cahide koymuş? Lüzumsuz. Hem bu film neye yapılmış? Cahide'yi, kendisini ve sanatını beğenmek lazım ki hakkında film yapılsın. Büyük sanatkar olmadı ki Cahide... Operetler zamanında balesinde, Muhsin'in gayretle de Karagöz gibi oynattı. O birakınca pat diye düştü ve varlık gösteremedi. Ne filmde, ne sahnede...”
—“Siz çok teşekkür ediyorum... Yalnız bir şeyi merak ediyorum, Bedla Hanım'ı göremiyorum. Görüşüyor musunuz?”
—“Sık sık görüşüyoruz artık. Yoruldum, o da yoruldu. Seyrek görüşüyoruz.”
—“Sizi yoran ne oldu?”
—“Münasebetsiz, münasebetsiz haller... Ben artık kitap okuyorum...”

